

Офіційно-ділова документація в рамках міжнародного права включає декларації, конвенції, угоди, договори, резолюції та резюме. Документи такого роду відрізняються, по-перше, логічністю та офіційністю тону презентації, з деякою урочистістю стилю, зі стійкими штампами та синтаксичними конструкціями, характерними для даного типу дискурсу.

По-друге, вони, як правило, носять нормативно-правовий характер, оскільки їм надано певні політичні та правові настанови. Зокрема, специфіка цих документів визначає їхні складові особливості та структуру, граматичні форми, синтаксис та рівень лексичних одиниць.

Документи даного типу постійно вивчаються дипломатами, експертами, економістами, політологами, цитуються в пресі та наукових дослідженнях, і є як юридичними, так і політичними водночас. Тому, під час перекладу таких текстів існує нагальна потреба приділяти особливу увагу як стилю, так і термінології.

Термінологія таких документів відрізняється значною стандартизацією та стереотипністю. Тим не менш, враховуючи багатозначність і невідповідність між обсягами значень лексем у двох мовах, перекладач не зможе досягти адекватного перекладу офіційних текстів, якщо не буде використовувати різні методи та техніки.

Слід зазначити, що поділ трансформацій на граматичні, лексичні та синтаксичні є досить умовним, оскільки в усіх мовах ці явища тісно взаємопов'язані, а спосіб трансформації під час перекладу, наприклад, граматичних форм та синтаксичних конструкцій, часто залежить від їх лексичного наповнення.

***Ключові слова:** інтерпретація, трансформація, субституція, опущення, перетворення, дискурс.*

УДК 811.111'272

Н. С. Дужик

МОВНА ТАКТОВНІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ЗАХІДНОЇ КУЛЬТУРИ)

У статті обґрунтовується необхідність опанування стратегії політкоректності на заняттях англійської мови у вищих навчальних закладах, а також пропонується низка рекомендацій щодо формування навиків компетентної взаємодії у мультикультурному соціумі. Значну увагу приділено висвітленню новітніх тенденцій у розвитку міжкультурного спілкування.

***Ключові слова:** мовна тактовність, політична коректність, толерантність, мікроагресія, соціальна компетентність.*

Постановка проблеми. Українське суспільство, інтегруючись у глобальний соціокультурний простір, засвоює перевірені часом мовно-поведінкові стратегії, які створюють сприятливі умови для комунікації і покликані долати перепони у потенційно конфліктних ситуаціях. Зокрема, явище політичної коректності, яке виникло у США і поширилось у західно-європейських культурах, ґрунтується на дотриманні мовних приписів, які виявляють шанобливе ставлення до особи як представника певної соціальної групи, пом'якшують расові, статеві, соціальні, майнові,

фізичні, вікові та інші відмінності між співрозмовниками, а також запобігають образам і непорозумінню.

Сучасні зарубіжні посібники зі стилю та слововживання, рекомендації для засобів масової інформації та настанови університетських служб містять перелік випробуваних часом термінів, а також нещодавно створених, переважно нейтральних словоназв, які, на думку авторів, уможливають неупереджене спілкування осіб з різними, або й несумісними поглядами [15; 16; 19; 20]. З часом мовні приписи витісняються іншими зі зміною суспільної ідеології, однак їх потрібно знати, щоб досягти порозуміння та відкрито спілкуватися у безпечному середовищі.

Метою статті є вироблення рекомендацій щодо формування суспільної компетенції, необхідної для міжкультурного спілкування, через ознайомлення зі стратегією політичної коректності на заняттях з англійської мови.

Аналіз останніх досліджень. В українській науці питання політичної коректності ґрунтовно осмислене у філософському, політологічному та соціокультурному аспектах [5; 8; 11; 12]. Мовознавці Н. Валуєва, О. Завадська, О. Сабан аналізують походження термінологічної сполуки, співвідносять її з іншими поняттями (*мовний такт / тактовність* [2], *інклюзивна мова* [9], *евфемізм* [1], *пейоративне значення* [3]), описують основні групи лексики, які зазнали переосмислення внаслідок укорінення у західному суспільстві ідей гендерної та расової рівності, толерантного ставлення до людей з нетрадиційною сексуальною орієнтацією, з відмінностями у фізичному та психічному розвитку. У класифікації перейменувань потрапили також назви на означення віку, зовнішнього вигляду, соціального статусу, національностей, професій, а також негативних суспільно-політичних та економічних виявів. Деякі автори обирають об'єктом свого дослідження якусь спільноту та пов'язану з її діяльністю мовну практику [6; 10].

У нашому дослідженні ми послуговуємося термінами «політична коректність» та «мовна тактовність» як взаємозамінними, хоча останній охоплює не тільки сферу суспільної ідеології та культури, але й етику повсякденного спілкування. З огляду на розвиток нових тактик реагування на наявні проблеми (йдеться про появу концепту *мікроагресія*) [18], видається за доцільне використовувати термін «мовна тактовність» як такий, що описує ширше коло понять.

Виклад основного матеріалу. Нині поняття політичної коректності широко обговорюється викладачами вищих навчальних закладів [13], адже теперішні студенти використовують різні можливості для міжнародного спілкування – від соціальних мереж до програм обміну, а тому дуже важливо розвивати їхню здатність до успішної взаємодії з іншими людьми у соціальній реальності, яка змінюється. Опанування соціокультурними нормами, вміння цивілізовано відстоювати власну точку зору на засадах визнання різноманітних позицій і шанобливого ставлення до інших є не менш важливим, ніж здобуття мовних знань. Розглядаючи мовний такт як необхідну стратегію у спілкуванні, визнаємо вирішальну роль соціокультурних знань у формуванні соціальної компетентності студентів. У статті послуговуємося терміном «соціальна компетентність», що означає «здатність людини бути конгруентною частиною соціуму, реалізувати власні потреби і цілі шляхом створення партнерських стосунків з іншими особами, згідно з їхніми очікуваннями, потребами і цілями в межах суспільно прийнятної поведінки» [4, с. 28].

Як відомо, саме медіа найшвидше реагують на зміни у суспільному житті. Вони містять конкретні приклади, на яких можна проілюструвати вияви нетолерантної чи нетактовної мовної поведінки. Зокрема, висвітлюючи великий вплив іммігрантів до Європи, деякі західні видання послуговувалися виразами на зразок *tidal wave of*

immigrants, the immigration tide, riding the tide of immigration, які можуть уразити почуття страждальців, які емігрували з власних країн через війну, стихійне лихо, чи економічну кризу.

Інші приклади з преси свідчать, що політична недалекоглядність, а також нехтування етичними нормами та приписами закону можуть не тільки заплямувати репутацію мовців, але й мати правові наслідки. Так, з настанням нового навчального року приватна мовна школа «Американський інститут» в Загребі, столиці Хорватії, використала на рекламних щитах фотографію Меланії Трамп, зроблену під час з'їзду Республіканської партії в 2016 році. Гасло під фотографією першої леді США «*Just imagine how far you can go with a little bit of English*» / «Просто уявіть, як далеко ви можете зайти, навіть з невеликим знанням англійської» стало частиною дуже успішної рекламної кампанії, яка швидко поширилася не тільки в Хорватії, але й у інших країнах. Досвід колишньої громадянки Словенії, відомої у світі моделі, дружини теперішнього Президента Америки мав мотивувати людей вивчити англійську. Однак Наташа Пірк-Мусар (Natasa Pirč-Musar), словенський адвокат пані Трамп, зажадала, щоб білборди з рекламою були негайно демонтовані, а у разі невиконання вимоги представники першої леді пообіцяли подати до суду за неправомірне використання її образу з комерційною метою без попередньої згоди.

Представниця мовної школи Івіс Бурик (Ivis Buric) відзначила, що їй дуже шкода, що рекламу на щитах сприйняли як глузування з першої леді США. (Як відомо, Меланія Трамп розмовляє англійською з відчутним акцентом). За задумом маркетологів, повідомлення мало бути позитивним і представити Меланію Трамп як приклад для наслідування. Адже дедалі більше хорватів емігрує до англomовних країн, і знання англійської мови допомагає у втіленні їхніх планів за кордоном [7].

Як зазначає Н. Валуєва, від 60-х років минулого століття ідеї американського «позитивного мислення» зазнали істотних трансформацій і призвели до появи нової системи поглядів, безпосередньо пов'язаних з ідеями політкоректності, на догоду якій мовці, остерігаючись не образити співрозмовника, воліють не говорити відверто на теми расової належності, фізичних недоліків, соціального статусу тощо [1, с. 185]. Адже необережний коментар, зроблений без злого наміру, може сприйматися навіть як вияв соціальної агресії.

Власне, дослідження проблем міжособового спілкування спонукали дослідників до введення терміну *мікроагресія* (*microaggression*) на позначення зумисних чи незумисних образ, виявів упередженого ставлення, риторики виокремлення, протиставлення осіб на підставі якоїсь індивідуальної чи групової ознаки, або незжитих суспільних стереотипів. Прикладом расового протиставлення є комплімент *You English is so good!* (*Ваша англійська мова чудова!*), зроблений азією-американцеві, який народився у США і є громадянином цієї країни. Вигук-здивування *Wow, you don't see many male nurses* (*Ова! Не зустрінеш часто медбрата*) ілюструє гендерну нетактовність.

Прикметно, що від мікроагресії можуть потерпати представники будь-якої групи, навіть якщо вони ніколи не перебували на суспільному маргінесі. Наприклад, власник магазину застерігає покупця, що торгується: «Не намагайся *об'євреїти* мене» / «*Don't try to Jew me down*», що має приховане значення «євреї скупі та корисливі». Або до жінки-лікаря зі стетоскопом помилково звертаються як до медсестри. Мовляв, не жіноча це справа – лікувати, приймати відповідальні рішення, а жінці належить піклуватися, доглядати за хворими. Такі та подібні коментарі, запитання, уточнення мають нетолерантний політичний та світоглядний характер і кваліфікуються

як порушення принципу політичної коректності. Однак, на противагу терміну *політична коректність*, порівняно нещодавнє нововведення *мікроагресія* акцентує увагу на регулярності нетактовної поведінки, яка уражає представників дискримінованих груп ледве не щодня, а кривдники навіть не усвідомлюють, що їхні слова образливі та завдають шкоди. З часом згубний вплив дискримінації може зростати і призвести до стресу, заниженої самооцінки, появи різних соціальних фобій, серед яких страх неприйняття, страх невдачі та поразки, страх комунікації. Деякі дослідники вважають цю проблему перебільшеною, а надмірна увага до порушень тактовності у дискурсі розцінюється як плекання культури «жертви». На їхню думку, всілякі ефемізми та цензура зайві, якщо представники меншостей освічені, критично оцінюють сказане у контексті ситуації, здатні правильно інтерпретувати доброзичливе, хоча й необдумане акцентування на якійсь ознаці, що асоціюється з дискримінацією.

Попри критичну оцінку новітніх суспільних тенденцій, відкрите обговорення негативного досвіду на всеможливих суспільних заходах, у медіа та на інтернет-ресурсах не тільки не втрачає актуальності, а й набуває потужних обертів. Зокрема, американський веб-сайт *The Microaggressions Project* (<http://www.microaggressions.com>), започаткований у 2010 році, є дієвою відповіддю тим, хто вважає, що мікроагресія не варта уваги. «Це важливо», «це трапляється щодня», «це нагадування, що ти відрізняєшся від інших», «це посилює відмінності», «це може спричинити біль», але «це є підставою для діалогу і змушує спілкуватися» – переконують засновники проекту. Повідомлення про випадки мікроагресії надходять майже від кожної спільноти, включаючи різні расові та етнічні групи, жінок, представників ЛГБТ-меншості, непривілейованих соціально-економічних верств населення, іммігрантів, людей з вадами здоров'я. *The Microaggressions Project* – це сучасна платформа, яка надає можливість кожному бути почутим, висловлювати свої очікування щодо спілкування, впливати на інших та досягати взаєморозуміння, а також вирішувати суспільні конфлікти. *The Microaggressions Project* також регулярно розміщує дописи у *Facebook* та *Twitter*.

На заняттях англійської мови ознайомлення з поняттям «політичної коректності» та її новітніми модифікаціями, повинне супроводжуватися екскурсами у історію феміністичного та правозахисного рухів, аналізом сучасних територіальних, соціально-економічних, національно-етнічних, релігійних та інших конфліктів, вивченням біографій видатних борців за права людини, очільників визвольних рухів, культурних діячів, чия діяльність була вагомим внеском у розвиток демократії, у забезпечення рівних можливостей для усіх членів суспільства. Разом із розширенням світогляду студентів, значну увагу варто приділяти арсеналу мовних засобів, які укорінюються у сучасному слововживанні і матимуть практичне застосування у індивідуальному мовленні.

Протягом останніх десятиріч найбільш помітних змін зазнало конструювання гендерних дискурсів. «Сексистські» назви, які пов'язувалися з домінантною роллю чоловіків або жінок у політичній та професійній діяльності, послідовно замінюються на нейтральні відповідники: *member of Congress* (congressman), *chair* (chairman), *flight attendant* (stewardess), *fire fighter* (fireman), *police officer* (policeman), *letter carrier* (mailman), *fisher* (fisherman).

Політично-коректним у діловій сфері вважається уникнення форм, що вказують на статеву належність. Наприклад: *Dear Colleague*, *Dear Editor*, *Dear Professor*, *Dear Staff Member* (*Dear Sir / Madam* (to an unknown person); when *students* read *their* textbooks... (when a student reads his textbook...)). *The department chair* must submit *a budget* by March

1st (The department chair must *submit his* budget by March 1st); Reason is what distinguishes *humans (human beings)* from other animals (Reason is what distinguishes *man* from other animals) [16, с. 167]. Заміна гендерно-виразних засобів формою множини не завжди дає бажані наслідки. Наприклад, речення *Find a good teacher and take his advice* не піддається гендерно-нейтральній трансформації без зміни у значенні.

Указуючи на расову чи етнічну належність, в офіційному мовленні та ЗМІ вдаються до узвичаєних тепер політично-коректних термінів: *African American / Afro-American* (Negro / Colored / Black), *Native American* (American Indian / Indian), *Hispanic* (Chicano / Chicana), *Roma, Romani* (Gypsy / Travelers). Для окремих слововживань істотне значення має контекст. Наприклад, *Colored* – це узвичаєна назва для нащадків від міжрасових шлюбів у Південній Африці і не має зневажливого відтінку. Так само частина «афро-американців» у США надає перевагу назві *Black*. Нащадки рабів з Африки не мають нічого спільного з батьківщиною їхніх предків, розмовляють англійською, яка переважно ґрунтується на місцевих діалектах Англії та Ірландії [17].

Трапляється, що через побоювання уразити чийсь національну гідність окремі видання застерігають авторів від уживання ідіоматичних сполук на зразок *Dutch treat* (платити за себе), *Welsh on a deal / a bet* (не дотримати угоди, утриматися від пари), *Indian summer* (бабине літо). Однак подібна цензура збіднює мову, не захищає, а принижує етнічні спільноти, які, без сумніву, здатні відрізнити загальновідомі ідіоми від соціальних стереотипів [16, с. 168].

Щоб уникнути дискримінації за фізичними та розумовими ознаками, представники зарубіжних освітніх, медичних організацій та державних установ послуговуються лексико-синтаксичними конструкціями, які насамперед вказують на осіб, а потім на особливості їхнього стану (зазвичай нейтрального характеру, які послаблюють семантику безпорадності, залежності від інших): *individuals with a physical disability* (the disabled / invalid), *people who are mobility impaired / people who use wheelchairs* (cripples), *person with an amputation* (amputee), *people who are hearing impaired* (deaf and dumb / the deaf), *person with a shortened arm* (deformed), *person with symptoms of mental illness* (crazy, paranoid), *individual who had a stroke* (stroke victim), *people who have multiple sclerosis* (suffering from multiple sclerosis) [14, с. 830].

Політично-коректні назви професій є спробою представити неprestижні види діяльності у вигіднішому світлі, приховати їхні непривабливі сторони, а також змінити до них ставлення: *personal / team assistant* (secretary), *customer service assistant / shop assistant* (seller), *interior care provider* (cleaning lady), *sanitation consultant* (toilet cleaner), *gastronomical hygiene technician* (dish washer), *highway environmental hygienist* (road sweeper), *media distribution officer* (paper boy), *recycling operative* (bin man), etc. Подібні конотації мають тактовні назви, що вказують на вік, сімейне та матеріальне становище осіб: *senior citizens* (old age pensioner), *nonmarital children* (bastards), *low-income / disadvantaged / unprivileged / welfare recipient* (the poor).

Як свідчить практика, мовну стратегію тактовності доцільно почати вивчати на середньому рівні оволодіння мовою. Презентація політично-коректної лексики повинна бути контекстуальною, адже тільки контекст інформує про сферу вживання та стилістичне забарвлення мовних засобів.

Робота з текстом передбачає такі завдання: вставити слова на місці пропусків, знайти у тексті синоніми і пояснити різницю між ними, замінити нетактовні негативно-оцінні елементи на суспільно прийнятні, вставити речення зі стилістично-маркованою лексикою у відповідні абзаци, перекласти текст рідною

мовою, відповіді на запитання, які стосуються особливостей вживання політично-коректної лексики.

Запам'ятати нові слова і вирази допоможуть вправи на складання власних речень, утворення сполук із лексики, запропонованої у двох колонках, маркування номінацій осіб за ступенем їх тактовності/нетактовності. Незмінним джерелом інформації про політичну коректність є ЗМІ, адже саме вони висвітлюють суспільну реальність у всій її суперечливості.

Висновок. Отже, мовний такт є ключовою стратегією у створенні гармонійних стосунків з іншими людьми у мультикультурному соціумі. Однак вирішальну роль у формуванні соціальної компетентності студентів відіграють соціокультурні знання. Лексичний запас студентів повинен поповнюватися різностильовою лексикою, яка сприятиме розвитку їхньої комунікативної компетентності. Обізнаність з проблемою політичної коректності мотивуватиме їх відповідально ставитися до власних висловлювань, стимулюватиме їхній інтерес до міжнародного життя, а також спонукатиме до осмислення культурно-політичних процесів у власній державі.

Список використаної літератури

1. Валуєва Н. М. Особливості функціонування політкоректної лексики в сучасній англійській і французькій мовах / Н. М. Валуєва // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія. – 2016. – № 25 (1). – С. 185–188 ; Valuieva N. M. Osoblyvosti funktsionuvannia politkorektnoi leksyky v suchasni anhliskii i frantsuzkii movakh / N. M. Valuieva // Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser. : Filolohiia. – 2016. – № 25 (1). – S. 185–188.

2. Завадська О. В. Особливості розвитку і функціонування лінгво-прагматичної стратегії політкоректності на пострадянському інформаційному просторі (на прикладі російської мови) / О. В. Завадська // Вісник Дніпропетровського університету. Сер. : Мовознавство. – 2010. – Т. 18, Вип. 16. – С. 119–127 ; Zavadska O. V. Osoblyvosti rozvytku i funktsionuvannia lnhvo-prahmatychnoi stratehii politkorektnosti na postradianskomu informatsiinomu prostori (na prykladi rosiiskoi movy) / O. V. Zavadska // Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Ser. : Movoznavstvo. – 2010. – Т. 18, Vyp. 16. – S. 119–127.

3. Завадська О. В. Пейоративний аспект політкоректності / О. В. Завадська // Studia Linguistica. – 2011. – Вип. 5, Ч. 2. – С. 350–356 ; Zavadska O. V. Peioratyvnyi aspekt politkorektnosti / O. V. Zavadska // Studia Linguistica. – 2011. – Vyp. 5, Ch. 2. – S. 350–356.

4. Ковальова О. А. Модель соціально-комунікативної компетентності / О. А. Ковальова // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2014. – № 11. – С. 27–33 ; Kovalova O. A. Model sotsialno-komunikatyvnoi kompetentnosti / O. A. Kovalova // Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti. – 2014. – № 11. – S. 27–33.

5. Колтунов О. Ю. Політична коректність: концептуальні основи та технологічні прийоми : автореф. дис. ... канд. політ. наук : спец. 23.00.02 / Олександр Юлійович Колтунов ; Нац. акад. наук України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. – Київ, 2005. – 20 с. ; Kovalova O. A. Model sotsialno-komunikatyvnoi kompetentnosti / O. A. Kovalova // Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti. – 2014. – № 11. – S. 27–33.

6. Матюшко Я. В. Феміністичний рух та політична коректність : соціолінгвістичний аспект / Я. В. Матюшко // Нова філологія. – 2010. – № 42. – С. 132–138 ; Matiushko Ya. V. Feministychnyi rukh ta politychna korektnist : sotsiolinhvistychnyi aspekt / Ya. V. Matiushko // Nova filolohiia. – 2010. – № 42. – S. 132–138.

7. Меланія Трамп пригрозила подати до суду на курси з вивчення англійської мови через рекламу [Електронний ресурс] // Media Sapience. – 2017. – 20 вересня – Режим доступу : http://osvita.mediasapiens.ua/print/1411980895/melaniya_tramp_prigrozila_podati_do_sudu_na_kursi_z_vivchennya_angliyskoi_movi_cherez_reklamu/; Melaniia Tramp pryhrozyla podaty do sudu na kursy z vyvchennia anhliiskoi movy cherez reklamu [Elektronnyi resurs] // Media Sapience. – 2017. – 20 veresnia – Rezhym dostupu : http://osvita.mediasapiens.ua/print/1411980895/melaniya_tramp_prigrozila_podati_do_sudu_na_kursi_z_vivchennya_angliyskoi_movi_cherez_reklamu/
8. Нагорна Л. Фарватери й підводні рифи мультикультуралізму / Л. Нагорна // Політичний менеджмент. – 2011. – № 3. – С. 18–34; Nahorna L. Farvatery u pidvodni ryfy multykulturalizmu / L. Nahorna // Politychnyi menedzhment. – 2011. – № 3. – S. 18–34.
9. Сабан О. В. Інклюзивна мова як засіб реалізації принципу толерантності / О. В. Сабан // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер. : Філологічна. – 2013. – Вип. 33. – С. 121–123; Saban O. V. Inkluzyvna mova yak zasib realizatsii pryntsyphu tolerantnosti / O. V. Saban // Naukovi zapysky [Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiiia»]. Ser. : Filolohichna. – 2013. – Vyp. 33. – S. 121–123.
10. Світельська О. О. Політична коректність у назвах професій [Електронний ресурс / О. О. Світельська // Мовні і концептуальні картини світу] . – 2010. – Вип. 31. – Режим доступу : http://philology.knu.ua/library/zagal/Movni_i_konceptualni_2010_31/255_257.pdf; Svitelska O. O. Politychna korektnist u nazvakh profesii [Elektronnyi resurs / O. O. Svitelska // Movni i kontseptualni kartyny svitu]. – 2010. – Vyp. 31. – Rezhym dostupu : http://philology.knu.ua/library/zagal/Movni_i_konceptualni_2010_31/255_257.pdf
11. Сенкевич Г. А. Соблюдение политической корректности как один из способов проявления толерантности / Г. А. Сенкевич // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. – 2014. – Вип. 7. – С. 248–253; Senkevych H. A. Sobliudenyue polytycheskoi korrektnosti kak ody n yz sposobov proiavlennya tolerantnosti / H. A. Senkevych // Filosofiia i politolohiia v konteksti suchasnoi kultury. – 2014. – Vyp. 7. – S. 248–253.
12. Яворська Г. Х. Мовна толерантність у контексті соціально-гуманітарних наук (частина 1) / Г. Х. Яворська, Е. В. Ларіна // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія. – 2016. – № 20 (1). – С. 103–106; Yavorska H. Kh. Movna tolerantnist u konteksti sotsialno-humanitarnykh nauk (chastyna 1) / H. Kh. Yavorska, E. V. Larina // Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser. : Filolohiia. – 2016. – № 20 (1). – S. 103–106.
13. Doghonadze N. Politeness of Discourse and Vocabulary Teaching [Electronic Resource] / N. Doghonadze, Sh. Chepik // IBSU Scientific Journal. – 2008. – Vol. 2, № 1. – P. 115–127. – Mode of access : <https://journal.ibsu.edu.ge/index.php/ibsusj/article/view/33>
14. Halmari H. Political Correctness, Euphemism, and Language Change: The Case of ‘People First’ / H. Halmari // Journal of Pragmatics. – 2011. – Vol. 43, Issue 3. – P. 828–840.
15. Inclusive Writing. Study Guide [Electronic Resource] // University of Leicester. – Mode of access : <https://www2.le.ac.uk/offices/ld/resources/writing/writing-resources/inclusive>
16. Kahane H. Logic and Contemporary Rhetoric / H. Kahane, N. Cavender. – 9th ed. – Belmont, Calif. : Wadsworth/Thomson Learning, 2002. – 393 p.
17. McWhorter J. Why I’m Black, Not African American [Electronic Resource] / J. McWhorter // Los Angeles Times. – Mode of access : <http://articles.latimes.com/2004/sep/08/news/0e-mcwhorter8>

18. Sue D. W. *Microaggressions in Everyday Life: Race, Gender, and Sexual Orientation* / D. W. Sue. – Hoboken, New York : Wiley, 2010. – 328 p.

19. *The Economist Style Guide* [Electronic Resource]. – Mode of access : <http://www.economist.com/style-guide/political-correctness>

20. Thomas H. *Progressive's Style Guide* [Electronic Resource] / H. Thomas, A. Hirsch // Contently. – Mode of access : <https://contently.com/strategist/2016/07/11/style-guide-progressives-rethink-your-language/>

Стаття надійшла до редакції 14.04.2018.

N. Duzhyk

POLITENESS OF DISCOURSE AND ITS ROLE IN DEVELOPING A SOCIAL COMPETENCE (WESTERN CULTURE EXAMPLES)

The paper follows the latest research on political correctness. Close attention is paid to style manuals, textbooks, universities' guidelines, and media publications in English, covering the usage of politically correct expressions. Relying on the mentioned sources, the most commonly described means of polite discourse were selected for university learning instructions. This choice was guided by the practical value of politically correct lexical and grammar equivalents which enables conflict-free interactions in a multicultural society.

Along with the means of Gender, Ethnic, Racial, Occupational and other identifications, a number of writing style changes are discussed. Admitting the reasonable and good-natured character of the changes, we share today's spread opinion that in some cases, common sense and stylistic expressiveness are sacrificed for the sake of political correctness. Even widely-known idioms, such as Dutch treat, Welsh on a deal / a bet, Indian summer, are subjected to censorship as insensitive, divisive, and able to hurt the national pride of some people.

Due to the ongoing concern of the Western society about the impact of intolerant language on representatives of unprivileged and marginalized communities, the term «microaggressions» is compared to the concept «political correctness». As a fairly new development, the term «microaggressions» emphasizes the repetitive nature of unintentional and intentional offenses, slurs, comments rooted in the mainstream culture stereotypes and diehard prejudices. The examples of microaggressions from the English language media and research literature demonstrate the extent of the problem confronting literally every social group. Through online communication venues, such as the website of Microaggressions Project and its Facebook and Twitter accounts, the subjects of discrimination share their negative life experiences, their expectations for an inclusive and tolerant society, and try to influence public attitudes towards their community. Such projects deepen understanding of political correctness with regard to its complexity and relevance.

In order to improve students' social competence, in-class activities should widen their outlook, develop their ability to identify potential conflicts, and stimulate their interest in both native and foreign cultures. Discussing current media publications on cultural diversity, biographies of famous civil rights movement activists, political and cultural figures who fought against discrimination and oppression provides the basis for pointed learning of grammar and vocabulary.

It is recommended to familiarize students with political correctness issues at the intermediate level of language proficiency. In-class activities should cover a broad range of stylistically distinctive vocabulary, proving a communicative significance of tactful means.

Key words: politeness of discourse, political correctness, tolerance, microaggressions, social competence.